

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยว และขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่เชิงการท่องเที่ยวในแหล่งพุร้อนในเขตท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของพุร้อนในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา 2) เพื่อศึกษาและกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการพุร้อน รวมทั้งรูปแบบองค์กรบริหารพุร้อนในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา 3) เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา 4) เพื่อศึกษาและสร้างสรรค์รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนในพื้นที่พุร้อนล้านนาและเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ล้านนา และ 5) เพื่อขยายผลสู่แผนการพัฒนาแหล่งพุร้อนใน 3 พื้นที่ภายใต้อัตลักษณ์อารยธรรมล้านนา เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยว การใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประชุมกลุ่มย่อย กับกลุ่มเป้าหมายผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว และแบบสำรวจข้อมูลเชิงคุณภาพในแหล่งพุร้อน 3 แห่ง คือ พุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พุร้อนโป่งปูเฟือง จังหวัดเชียงราย และพุร้อนเมืองแปง จังหวัดแม่ฮ่องสอนและทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยค่าความถี่ ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Content Analysis) เพื่อนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายประกอบภาพ และตาราง

ผลการศึกษาพบว่า

1) แหล่งท่องเที่ยวพุร้อนมีศักยภาพด้านกายภาพที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ความแตกต่างด้านอัตราการไหลของน้ำร้อนต่อวัน และอุณหภูมิ ทั้งนี้พบว่าโดยภาพรวมด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับปัจจัยทางการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก จุดสนใจทางการท่องเที่ยว และที่พัก ซึ่งพื้นที่ที่พบว่ามีความศักยภาพในระดับดี คือ พุร้อนดอยสะเก็ด ส่วนอีก 2 แห่งในระดับต่ำ

2) รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งพุร้อนควรอยู่ภายใต้การบริหารจัดการโดยชุมชน เช่น พุร้อนดอยสะเก็ด และโป่งปูเฟือง แต่ทั้งนี้จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การปรึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

3) จากศักยภาพของพุร้อนด้านปริมาตรน้ำ และกายภาพ พบว่าทั้ง 3 แห่งมีขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยว ไม่เกินขีดความสามารถ แต่บางพื้นที่ เช่น พุร้อนดอยสะเก็ดอาจเกิดปัญหาจากช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวนิยมใช้กิจกรรมและ สิ่งอำนวยความสะดวกในเวลาเดียวกัน ทำให้เกินขีดความสามารถรองรับได้ของพื้นที่

4) ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวในแต่ละแห่งจำเป็นต้องมีการเน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากพุร้อนโดยตรง ในขณะที่เดียวกันจำเป็นต้องมีกิจกรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดทางเลือกและสามารถอยู่ท่องเที่ยวได้นานขึ้น

5) ผลการศึกษาด้านแนวทางการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำเป็นต้องเน้น 4 ประเด็นหลัก คือ 1) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรในพื้นที่ และสร้างความหลากหลายภายใต้ขีดความสามารถของทรัพยากรท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง 3) การจัดสร้างเขตการใช้ประโยชน์ของพื้นที่จำเป็นต้องจัดทำภายใต้กรอบของพื้นที่ ความเปราะบางของพื้นที่ และ 4) การสร้างสิ่งก่อสร้างใด ๆ ในพื้นที่จำเป็นต้องศึกษาด้านความเหมาะสม สอดคล้องกับภูมิสถาปัตยกรรม อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน

จากผลการศึกษารายการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดจำกัดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่เชิงการท่องเที่ยวของพุร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา จะสามารถเป็นแหล่งตัวอย่างและแหล่งเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนในด้านการท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน ขีดจำกัดการรองรับได้ของพื้นที่เชิงการท่องเที่ยว รวมทั้งการวางแผนด้านกายภาพและทัศนียภาพและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้

Abstract

The research of the potential and tourism carrying capacity in hot spring of Lanna tourism cluster aims were to: 1) study the potential of hot spring tourism in Lanna; 2) study the pattern of hot spring administration in the 3 areas; 3) study the carrying capacity of the Lanna hot spring tourism; 4) study and create tourism activities in Lanna and 5) guidelines for planning and developing for hot spring sites in the Northern Thailand. The study used mixed methods, qualitative and quantitative techniques. The samples were domestic tourists, stakeholders in and off the sites by questionnaires, in-depth interview and focus groups and survey observation. There were 3 hot spring sites: 1) Doi Saket hot spring, Chiang Mai; 2) Pong Poo Fuang hot spring, Chiang Rai and 3) Muang Paeng, Mae Hong Sorn. The data were analysed by frequency, percentage and mean and content analysis. Then they were all explained as description with picture and table.

The results found that:

- 1) The potential of hot spring tourism in the 3 areas were different from their physical attractions, hot spring temperatures and total amount of hot water per day. However, the needed development were all about tourism factors such as accessibility, amenity, activity, accommodation. One of the sites was found that Doi Saket had potentially high in tourism destination, whereas the other 2 sites were in low quality.
- 2) The pattern of tourism administration had found that all 2 sites: Doi Saket and Pong Poo Fuang were successful for tourism administration as they were in control of local community, except Muang Paeng. However, they all needed consultancy by organisers both inside and outside.
- 3) The study of the carrying capacity of the 3 areas, were one of the sites, Doi Saket was faced with tourism carrying capacity, in peak time, for instance. Whereas the rest 2 of the sites were far away from the carrying capacity as they were not famous to tourists yet.
- 4) For the tourism activities related to hot spring tourism needed used beneficially in tourism resources. However, they needed some relevant tourism activities for the hot spring sites both in and off the sites.
- 5) The result of development for hot spring tourism in Lanna had found that there were 4 components had to be focused on: 1) the management of the sites by local 2) the tourism activities should related to the use of hot spring resources and rethinking about biodiversity; 3) the zoning of land use had to be thinking about related resources and the effectiveness to local livelihoods in the site and 4) any construction for tourism in the site must think about landscaping, local culture and ethics.

Moreover, the research could be examples of other tourism sites in hot spring in terms of tourism management, health tourism activities, landscaping and also the planning for tourism.